

Schauer Luca

Az alakzatok tanítása a fenntartható fejlődés szempontjából

A fenntartható fejlődés témája Európa-szerte egyre népszerűbb kutatási és oktatási téma. A kérdéskört az anyanyelvi órákba is célszerű integrálni a téma aktualitása és a környezettudatos nevelés miatt. A tanulók érdeklődési körébe tartozó tematikák feldolgozása nemcsak a motivációt növeli, hanem segít a tanórán megszerzett tudás elmélyítésében, a jobb tanulási eredmény elérésében is. A fenntartható fejlődés anyanyelvi órába ágyazása tantárgyközi megközelítést igényel, ezt elősegítik a témához kapcsolódó hétköznapi szövegek. A tanulmány külön fejezetben foglalkozik a tudatos IKT-használat és a fenntartható fejlődés elveinek az összefüggéseivel, az IKT-eszközök használatának a környezettudatos lehetőségeivel. Ismerteti egy alakzatok (felsorolás, fokozás, halmozás) tananyagát feldolgozó, RJR-modellre épülő anyanyelvi óra tervezésének a pedagógiai elveit, céljait, felépítését, módszereit, munkaformáit, eszközeit, feladatait és szemléltető szövegeit. A fenntartható fejlődés témájához választott szövegek alátámasztják, hogy az alakzatok előfordulása nem szűkíthető le a szépirodalmi kontextusra. Az elemzés a jelenlegi anyanyelvi tankönyvek példáin túl új javaslatokat kínál. Emellett bemutat a fenntarthatósági pedagógiát támogató digitális eszközöket és IKT-alkalmazásokat, valamint hozzájuk kapcsolódó feladatokat. Az alkalmazott módszertani stratégiák és eljárások nemcsak a tanulók anyanyelvi kompetenciáit, környezettudatosságát fejlesztik, hanem az élményközpontú tanítást-tanulást is szolgálják.

Felkészülés az anyanyelvtanítási versenyre

A Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék és a Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyarstanári Tagozata közösen szervezte meg a XII. Kárpát-medencei anyanyelvtanítási versenyt. A verseny célja a tanári kompetenciák és módszertani tudás fejlesztése volt, ezért a szervezők kihívások elé állították az egyetemi hallgatókat. Az előre megtervezett, új tananyagot feldolgozó, 45 perces tanórát egy 16 fős, 9–11. évfolyamos osztályban kellett megtartani (Takács 2025). A zsűri ajánlása alapján a versenyzőknek alkalmazniuk kellett páros vagy csoportos kooperatív tanulói munkaformát, és az új fogalmak kialakítását aktív tanulói tevékenységre, feladatmegoldásra, nem pedig tanári előadásra kellett építeniük (1). A mellékletben csatolt óraterv a követelményeknek megfelelően vezeti be az alakzatot, a felsorolás, a fokozás és a halmozás fogalmát.

Először a klasszikus retorika foglalkozott az alakzatok meghatározásával, funkciójával. Stíluserényként, költői és szónoki szövegek rendkívüli nyelvi elemeiként tartották őket számon (Pethő 2011:31–32, 48). Az általános iskolák 5–8. évfolyamára szánt kerettanterv (2), amely a diákok előzetes tudását alapozza meg, irodalomórán vezeti be a fogalmakat. Habár a gimnáziumok 9–12. évfolyamára tervezett kerettanterv (3) az anyanyelvi óra feladataként fogalmazza meg az alakzatok hatásának, szerepének a vizsgálatát irodalmi és köznyelvi szövegpéldák elemzésének a segítségével, a jelenlegi tankönyvi példák (4) többnyire irodalmi szövegtípusokkal szemléltetnek. Pethő József tanulmányában (2011: 32, 48) hangsúlyozza, hogy az alakzatok nem állnak távol a köznyelvtől, hanem szerves összetevői a kommunikáció további formáiban megjelenő nyelvi reprezentációknak is. Az állítást alátámasztják a csatolt óratervben felhasznált szövegek. Ezek többségében modern, publicisztikai szövegtípust használnak szemléltetésre, emellett pedig kreatív

szövegalkotói feladatban magánéleti szövegekkel is foglalkoznak a diákok (Raátz 2008). Szépirodalmi szöveg használatára szemléltetesként kizárólag a tanulók előzetes tudásának a felidézésekor kerül sor.

Az eltérés a tankönyvi szövegektől az élményalapú tanulást szolgálja, amelynek eszközei az életszerű, diákokhoz közel álló, nem kizárólag klasszikus szövegtípusokból beemelt példák (Schirm 2020: 234). A tanulók motiváltságát erősíti, ha a szövegek témája az érdeklődési körükhöz tartozik, amely a környezet értékrendjével együtt változik. Az anyanyelv műveltségkövetítő szerepét tekintve a nyelvi elemek kontextusa is fontos. Ezért a példaként felhasznált szövegek egy témához, a fenntartható fejlődéshez kapcsolódnak, ez a téma a fiatalabb nemzedékek érdeklődését is felkelti, és a felelős, környezettudatos nevelést képviseli. A kerettéma egyre nagyobb figyelmet kap, a globális előrelépés érdekében az oktatásnak is fontos feladata a téma feldolgozása egyes tanórák, projektmunkák keretein belül. Így a bemutatóóra tervezésekor többek között arra is kerestem a választ: hogyan integrálható egy anyanyelvi órába a fenntartható fejlődés szemlélete?

Anyanyelvi óra a fenntartható fejlődés tükrében

Havas Péter 2001-es tanulmánya szerint a fenntarthatósági pedagógia gyakorlásának a kialakulása folyamatban van (Havas 2001). A tervezés a fenntartható fejlődés fogalmából indul ki, amely az erőforrásokat hasznosító, felhasználó és az értékteremtő folyamatok relatív egyensúlyát jelenti. Ehhez a gazdaságot dinamizáló döntések egyértelmű környezetvédelmi szemléletére van szükség. A fenntartható fejlődés tanítása lényegében azt jelenti, hogy a pedagógus kapcsolatokat hoz létre a gazdasági, a társadalmi, a környezeti rendszer között. Ez integrált tantárgyközi megközelítést igényel.

A magyar nyelv és irodalom műveltségi terület más tantárgyakhoz, műveltségterületekhez is kötődik. A gimnáziumi kerettanterv (2) kiemeli a tantárgyi koncentráció kialakítását a tárgyi struktúrában. Ez alapján a tantárgy fő cél- és feladatrendszerébe illeszthető a tervezett óra kerettémája. A fenntarthatósági nevelést tekintve az alakzatokat feldolgozó anyanyelvi óra az alábbi tantárgyi kapcsolatokra épül: biológia, történelem és társadalomismeret, földrajz, rajz és vizuális kultúra. A szöveg szemléletű grammatikatanítás nézetének megfelelően a tantárgyi integráció elsődleges eszközei a szövegek, így a tervezett óra feladataiba fenntartható fejlődéssel kapcsolatosak kerültek be.

Olyan szövegeket érdemes választani, amelyekkel a tanulók a hétköznapi életben magyar nyelvi környezetben érintkeznek (Dola 2020: 121). Emellett fontos, hogy a szövegek a tanóra céljait is szolgálják. A csatolt óratervezésben a cél a kijelölt alakzatok (felsorolás, fokozás, halmozás) felismerése, jellemzőinek és funkcióinak a meghatározása, illetve az alkalmazásuk. A cél elérése érdekében olyan szövegpéldákat célszerű válogatni, amelyekben egyértelműen elhatárolódnak egymástól az egyébként jellemzőikben hasonló alakzatok. Az éles határ támogatja a tudásalakítás folyamatát.

Korábbi kutatások igazolták (Pethő 2011: 53), hogy az alakzatok elterjedtek a reklámokban figyelemfelhívó funkciójuk miatt. Ezt a jellegzetességet és a tanóra célját szem előtt tartva a három alakzat fogalmának a bevezetésekor három különböző fenntartható fejlődési szektorhoz (gazdasági, környezeti, társadalmi) kapcsolódó plakátot használtam. A plakát remek szemléltető eszköz, és kettős funkciót látott el az órán. Az alakzatok egyszerűen kiszűrhetők a rövid, felhívó szövegek környezetéből, valamint verbális és nonverbális eszközökkel irányítják egy-egy globális problémára, akcióra (például a *Föld órája* globális eseményre) a tanulók figyelmét. A rövidség és a fenntartható fejlődés a további szövegek választásának is vezérszempontjai maradtak. A tervezett tanórába beépültek hivatalos szervezetek (UNICEF, WWF) által publikált szövegrészletek. A hétköznapi hírek, interjúk között válogatva is érdemes szem előtt tartani, hogy a tanulócsoporthoz számára releváns, hasznos és érdekes információkat tartalmazzanak. Emellett a tudásalakító szakaszban fontos az egyértelműen meghatározható alakzatképzések alkalmazása, ezeket akár mesterséges intelligencia által generált szövegekből is ki lehet emelni. A célravezető utasításban szükséges a stílusra, a szövegtípusra,

a témára, a pontos alakzatra kitérni. Az irányított szöveggenerálás a pedagógus minden céljának megfelelő szövegeket eredményez. Az MI alkalmazása innovációs szempontból kapcsolódik a fenntartható fejlődéshez (Buday-Sántha Andrea 2023: 42), ezáltal nemcsak a generált szövegek tárgyköre, hanem a mesterséges intelligencia használata is összefügg a kerettémával.

A bemutatott tanóra a szövegek témáján kívül is tartalmaz fenntartható eszközöket, amelyek nem feltétlenül tananyaghoz vagy tantárgyhoz kötődnek, hanem bármely területen felhasználható, környezettudatos lépések. A csatolt óratervezetben bemutatott fenntartható tanításhoz ajánlott eszközök:

- névtáblák újrahasznosított bevásárlótáskából;
- újrahasznosított papírból készült boríték (feladatlap tárolására, pluszpontok gyűjtésére szolgál);
- fenntartható fejlődés céljai alapján csoportalkotás;
- kartonpapír: csoportkártyák, zsetonok (a csoportmunka értékeléséhez);
- helytakarékos nyomtatás újrahasznosított papírlapra;
- ajándék házi feladat: újságpapír origami;
- QR-kódok, MI, online elérhető források használata;
- digitális eszközök: interaktív tábla, mobiltelefon, alkalmazások, vázlat (kivetített összefoglaló dia mobiltelefonnal készített fotója).

IKT-használat

Az információs és kommunikációs technikák alkalmazásával a tanóra illeszkedik a digitális társadalmi keretekhez, illetve teljesül a Nemzeti alaptanterv (5) által előírt cél a digitális kompetencia fejlesztésével kapcsolatban. Az oktatásban alkalmazott IKT-eszközök új lehetőségeket rejtenek magukban (Filó-Vígh-Szabó 2019: 37). Ennek köszönhetően a fenntartható fejlődés innovatív kerettémához elengedhetetlen a tudatos IKT-eszközhasználat beépítése az órába. Az eszközökkel elérhető a főlegesen papírhasználat csökkentése, az infrastrukturális fejlődés követése, valamint a motivált tanulás támogatása.

A csatolt óratervezetben megtalálható IKT-eszközök:

- *Perplexity.ai*: példaszövegek generálása;
- prezentáció (*PowerPoint*): alkalmazása különböző módszereknél és didaktikai feladatoknál;
- *Canva*: felhívó plakát készítése szemléltető céllal, QR-kód generálása, online, azonnal szerkeszthető sablon csoportmunkához (6);
- *Learningapps*: ellenőrzéshez (7);
- *Mentimeter*: visszacsatolás didaktikai feladathoz, összefoglaláshoz (8).

Az alakzatok témáját a fenntartható fejlődés szempontjából feldolgozó tanórához a tananyag elsajátítását támogató digitális eszközöket készítettem. A tervezett órát végigkíséri egy tananyaghoz készített prezentáció. A PowerPoint alkalmazással lineáris képi prezentáció készíthető, ennek jellemzője, hogy a gondolatmenethez kapcsolódnak az egymást sorrendben követő diaképek. A vetítés során kialakul egy olyan szigorú sorrendiség, amelyet követni kell. Ez a jellemző hozzájárul az óramenet követéséhez és a közös gondolkodással párhuzamosan fejlesztett interaktív, szemléltető vázlat készítéséhez. Ezt a prezentáció olvashatósága segíti elő. Ahhoz, hogy a kivetített felületen szereplő szöveg olvasható legyen, előnyben kell részesíteni a szöveg egységes stílusát, a talpatlan (digitális környezetben könnyebben olvasható) betűtípust és a legalább 24–30 pontos méretű betűket. Emellett érdemes figyelembe venni, hogy a prezentáció dizájnjában nem egyenlő a dekorációval. A tananyaghoz logikailag kapcsolódó elemekre és letisztult, könnyen értelmezhető megjelenítésükre kell a tervezéskor koncentrálni. Ha ezek nem valósulnak meg, akkor csökkenhet a vizuális

anyagnak az oktatásra gyakorolt pozitív hatása (Póczos 2019: 63–66, 83). A prezentációszerkesztés vizuális szempontjait figyelembe véve a mellékletben csatolt óratervben feltüntetett diasorokon minden kiemelésnek, animációnak a feldolgozott tananyag szempontjából van szerepe. A ppt különböző didaktikai feladatok során szemléltetéssel segíti elő az alakzatok témakörével kapcsolatos tudásalakítást, illetve fenntartja az óra lendületét a gyors alakíthatóságával.

A tanóra tempójának fenntartása érdekében alkalmazható a *Learningapps* valamelyik tankockája. A bemutatott tervben a párkereső feladat típus szerepel ellenőrző feladatként, mivel azonnali javítást kínál, és többször újrapróbálható. A feladatban a korábban említett plakátokat kell a hozzájuk tartozó alakzatok funkcióival összepárosítani. Hasonló, az oktatás során szintén gyakran használt IKT-eszköz a *Mentimeter*. Ez az óra reflektáló szakaszában jelenik meg: a tanulók saját eszközükkel nyílt végű kérdésre adják meg válaszaikat. A feladat által azonnal visszacsatolást kapnak a diákok és a pedagógus is az óra hatékonyságáról, a megszerzett ismeretekről. A két alkalmazás növeli a diákok motiváltságát az alakzatokkal kapcsolatos feladatok megoldásakor, ezáltal segítik a tanítási folyamatot.

A *Canva* grafikai tervezőprogram alkalmas oktatási célú vizuális eszközök készítésére. Egyre elterjedtebb a lineáris szerkezetű, sablonalapú prezentációszerkesztés a programban. Az alkalmazás számos egyéb oktatási anyag készítésére is felhasználható, ezzel készültek a fenntartható fejlődés témájához kapcsolódó plakátok is, valamint a digitális szövegalkotó feladathoz tartozó sablonok. Az utóbbi feladatban három online szerkeszthető szövegtípus választható: chat, *Threads*-poszt (9) és plakát. A diákok rendszeresen használják a közösségimédia-felületeket, ezért a szövegalkotó feladat tervezésekor előtérbe kerültek az általuk mindennap használt digitális szövegtípusok. A sablonok az óra hatékonyságát növelik, mert a szövegalkotás digitális környezetben valósul meg. Nem kell a tanulóknak saját felületeikre bejelentkezni, majd képernyőképet továbbítani a bemutatáshoz, hanem QR-kód beolvasásával gyorsan elérik a különböző platformok szövegdobozzal ellátott, könnyen szerkeszthető modelljeit. A QR-kódok linkalapú szerkesztése a *Canva* program eszközei közé tartozik. Felhasználásuk növeli az óra gyorsaságát, a diákok élményszerű IKT-eszköz-használatát.

Az interaktív eszközök használata lényeges, mivel a multimediális hatásuk támogatja a tanulási stratégiákat, fejleszti a kreativitást, illetve garantálja a használható tudás elsajátítását, mindezt mélyfókuszú állapottal biztosítva (Zs. Sejtes 2023: 65). Az óratervben alkalmazott színes digitális eszköz-paletta mindehhez hozzájárul, viszont komoly tervezést, előkészülést igényel, valamint számos technikai problémából fakadó hibalehetőséget tartogathat.

A tanóra felépítése

A fentiekben bemutatott eszközök, módszerek tanórai keretbe szervezését mutatja be ez a fejezet. Zsigriné Sejtes Györgyivel közösen dolgoztuk ki a mellékletben megtekinthető óratervezetet.

Az óra szerkezete az RJR-modellre épül. A módszer alapján felépíthető egy olyan logikusan strukturált interaktív tanóra, ahol a tanulók aktív részesei saját tanulási folyamatuknak. Az első szakasz a ráhangolódás, ekkor a diákok felidézik a témával kapcsolatos előzetes tudásukat, ezáltal kontextusba helyezik a tanóra témáját (Pethőné 2008: 82–83). Először frontális osztálymunkában az alakzat kifejezést kell felidézniük, olyan tantárgyakhoz (testnevelés, matematika, biológia, történelem) tartozó képek mintáján, amelyeken az *alakzat* kifejezés más környezetben jelenik meg. Az aktív tanulók az óra menetét támogató válaszaikért pluszpontokban részesülnek. A téma bevezetéséhez tartozik az általános iskolában irodalomórán elsajátított ismeretek felidézése: irányított kérdésekkel, illetve a fenntarthatósághoz kapcsolódó, alakzatot tartalmazó versidézettel (József Attila: *Fák*) fokozatos tudásfeltárássra épül a tanóra első szakasza. Érdemes szem előtt

tartani, hogy nem probléma, ha a tanulók nem a várt válaszok szerint felelnek, ugyanis a tanóra célja, hogy a témát beépítsék a már meglévő ismereteik közé.

A folyamat következő szakasza a jelentésteremtés, ekkor teremtenek kapcsolatot a diákok az új ismeretekkel, információkkal. A tanulás során nem az ismeretközvetítésen van a hangsúly, hanem azon az aktív folyamaton, amikor a tanulók közötti interakciók kerülnek előtérbe (Pethőné 2008: 85–86). Az új ismeret bevezetésének kezdeti fázisában, frontális osztálymunkában három különböző, alakzatot tartalmazó, a fenntartható fejlődési témához kapcsolódó plakátot elemeznek még az előzetes ismereteikből és a szemléltetésből kiindulva. A rövid, figyelemfelhívó szövegekből kiemelik az egyes alakzatokat (felsorolás, fokozás, halmozás).

A mellékletben található óraterv szerint a tanulók az óra további részében, a közös ellenőrzéseken kívül, kooperatív csoportmunkában dolgoznak. A kooperatív munka alatt nem szerezhető pluszpont, az értékelésre az óra reflektáló szakaszában kerül sor. A csoportokat a globális célok alapján érdemes kialakítani, minden tanuló kap egy-egy borítékot és célt. A kiosztott célkártyákon számok is szerepelnek, amelyekkel előre kijelölhető a tagok feladata, ez hozzájárul a hatékony munkavégzéshez. A mellékelt eszközök és a tervezet lehetővé teszi, hogy differenciált csoportalkotás szerint rendeződjene a fő szektorok mintájára a tanulók. A korábbiakban felsorolt három, a fenntartható fejlődéshez tartozó rendszeren (gazdaságon, környezeten, társadalmon) kívül a csoportlétszám ideális elosztása miatt az egészségügyi szektort és céljait kiemeltem. A csoportok által feldolgozott szövegek, feladatok az óra további részében csoportonként kapcsolódnak a fenntartható fejlődési ágazatokhoz.

Először három csoport összepárosítja a kivetített plakátokon szereplő alakzatokat a rájuk jellemző tulajdonságokkal, a negyedik csoport a funkciókkal végzi ugyanezt. Az ellenőrzés frontális osztálymunkában közös megbeszélésen alapul. A megbeszélte ismereteket a kivetítőn rögzíteni kell, ezután a kivetített fogalmak és jellemzőik párosítása a feladat. Végül a tanulónak meg kell állapítani, melyik jellemző alapján határozhatók meg legegyszerűbben az egyes alakzatok. A jellemzők kiemelése segít, hogy a tanulók a felsoroláshoz, a fokozáshoz és a halmozáshoz személyes jelentéseket társítsanak. Ezt követően a funkciókkal kapcsolatos feladatmegoldást a korábbiakban bemutatott *Learningapps* tankockával ellenőrizzük, a digitális ellenőrzés lehetővé teszi a többi csoport hozzájárulását is a javításhoz. A különböző alakzatok gyakorlására a csoportok rövid, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos szövegeket kapnak kézhez, ezekben alá kell húzniuk és meg kell nevezniük az alakzatokat. A megoldást tanári monitorozás követi, így a csoport és a pedagógus is visszajelzést kap az alakzatok felismerésének a sikeréről. A következő feladat kapcsolódik a kapott szöveghez: ennek mintájára egy rövid szöveget írnak a diákok egy választott típusban (négy soros rap, chat, *Threads*-poszt, rövid tanári magyarázat, plakát). A szövegeknek tartalmazniuk kell az órán feldolgozott alakzatok egyikét. A kreatív írásgyakorlat kereteinek megszabásán kívül a tanulók önállóan alkotnak rövid, hétköznapi szövegeket felhasználva alakzatokat (Raátz 2008). A feladat az élményszerűséget helyezi előtérbe, ezt erősítik a digitális, népszerű típusok (például *Threads*: 2023-ban indult közösségimédia-felület). A digitális platformokra a tanulók nem jelentkeznek be, a feladatlapon beolvasható QR-kódon keresztül érik el a tanár által *Canvában* készített sablonokat. A szövegalkotást az osztálymunka keretei között bemutatás és elemzés követi, így a diákok aktívan dolgozzák fel a megszerzett ismereteiket. A jelentésteremtés feladatai lehetővé teszik, hogy a tanulók saját és mások gondolataival, illetve az alakzatokkal különböző interakciókat hozzanak létre, ez a tanulási folyamat lényeges részét képezi.

A lezáró szakasz a reflektálás, ekkor rögzítik a tanulók az új, tanórán megszerzett ismereteket. Fontos, hogy saját szavaikkal fogalmazzák meg a tanultakat, ezáltal elmélyül a megszerzett tudás, és a tanulócsoporthoz fejlődő, intenzív gondolatcsere jöhet létre (Pethőné 2008: 86). Az alábbi fő didaktikai feladat eredményes megvalósulása érdekében alkalmazható a korábbiakban bemutatott *Mentimeter*. A felületre beküldött válaszok és a tanórán megszerzett ismeretek összegzéseként át kell tekinteni, hogy milyen fontos információ nem került fel az interaktív táblára, ezt követően egy javított összefoglaló vázlattal érdemes

a tanultakat rögzíteni. A bemutatott tanórán a diákok saját mobilkészülékükkel készítenek fotót a digitálisan kivetített vázlatról. A digitális vázlat nemcsak időtakarékosági szempontból praktikus megoldás, hanem egyértelmű követelményeket és egységes vázlatot is garantál. Emellett könnyen megszerezhető, hordozható és továbbítható formája a jegyzetnek.

Az óra lezárásakor ajánlott értékelő szakaszt is tervezni, ahol a tanulóknak lehetőségük van az ön- és társértékelésre, illetve sor kerül a pedagógus értékelésére is. A csoportmunkát az óra végén a pluszpontrendszerbe illeszkedő zsetonos értékelés zárja. A bemutatott tanórán a négyfős csoportok hat-hat darab zsetont kapnak. Ezeket egymás között a csoportértékelrend alapján osztják ki a diákok. A zsetonok pluszpontokra váltását érvelés követi a csoportok értékelési szempontjai mellett. A pluszpontokat ajándék házi feladatra lehet beváltani, de előtte az óra eredményességét is minősíteniük kell a tanulóknak szavazással. A szavazatuk mellett rövid véleményalkotást is elvárhatunk a kommunikációs, személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztése érdekében.

Az ajándék házi feladat illeszkedik az óra témájához, célkitűzéseire. Az órát támogató attitűdű tanulók újságpapírból készült origamielefántot vagy -teknőst vihetnek haza. Az origamiállatok nemcsak a fenntartható fejlődés témájához kapcsolódnak, hanem magukban rejtik a QR-kódos házi feladatot is. Egy kód beolvasásával négy magyar zeneszám egyike érhető el. A dalszövegek mindegyikében szerepel felsorolás, fokozás vagy halmozás. A zenék olyan multimediális szövegek, amelyekkel a tanulók főként nem iskolai környezetben találkozhatnak, ezért ösztönzően hathatnak a feladat elvégzésére. A házi feladat fejlesztő hatású, mivel a szövegek megfigyelésekor a tanulók alkalmazzák az órán megszerzett ismereteiket, ezáltal elősegítik a tananyag elmélyítését és saját kontextusba ágyazását.

Összegzés

Az óratervben felhasznált példaszövegek is bizonyítják, hogy az alakzatok előfordulása nem szűkíthető le szépirodalmi kontextusra. Az alakzatokat a jelenlegi tankönyvek (4) mégis túlnyomó többségben szépirodalmi példákon keresztül szemléltetik. A bemutatott tanóra célja a felsorolás, fokozás, halmozás jellemzőinek és funkcióinak az ismerete, illetve felismerése, alkalmazása. Mindezt támogatják a tanítás során felhasznált szövegpéldák. A használatközpontú szemlélet szerint érdemes a hétköznapi szövegtípusokkal dolgozni. Szövegválasztáskor javasolt a célirányos témaválasztás, ugyanis a motiváló funkción túl érdemes az oktatási tartalmakra is fókuszálni. A bemutatott tanóra kerettémája a fenntartható fejlődés népszerűsége miatt a felelős, környezettudatos tanulók nevelését támogatja. Az alakzatokat feldolgozó anyanyelvi órába integrált fenntartható fejlődés kerettémája a szövegválasztáson kívül egyéb digitális, környezettudatos eszközök alkalmazásában is megjelenik.

Az innovatív tanóra az RJR-modellre épül. A ráhangolódás szakasza az *alakzat* fogalom és az azzal kapcsolatos ismeretek felidézését szolgálja. A tudásalakító, közös megbeszélésen alapuló frontális osztálymunka és a kooperatív csoportmunka feladatai az óra céljainak megvalósulását támogatják. Végül a lezáró szakasz elősegíti a tudásrögzítést, illetve az ön- és társértékelést. A tanóra egyes didaktikai feladatai IKT-eszközhasználatot igényelnek. A digitális eszközök használata fontos a sokrétű érzékszervi hatásuk miatt, a képességek és a kompetenciák fejlesztése mellett ösztönzött, elmélyült tevékenységet eredményeznek.

A csatolt tervezet egy olyan komplex, sok előkészülést igénylő tanórához kapcsolódik, amely túlmutat a hagyományos órai kereteken. Az itt alkalmazott módszerek és eszközök a fenntartható fejlődést és az élményalapú anyanyelvi nevelést szolgálják.

Irodalom

- Buday-Sántha Andrea 2023. Fenntarthatóság és az MI: A mesterséges intelligencia hatásai fenntarthatóság és a kommunikáció terén. In: Nagy Milada – Sáringer János (szerk.) *Nyugat és kelet között*. Aposztróf Kiadó. Budapest. 37–49.
- Dola Mónika 2020. Az olvasott szövegértés fejlesztése. In: Sepsí Enikő (szerk.) *Módszertani útmutató a magyar nyelv tanításához*. L'Harmattan Kiadó. Budapest. 120–125.
- Filó Alexandra – Vigh-Szabó Melinda 2019. IKT-eszközökkel támogatott anyanyelvi nevelés. *Anyanyelv-pedagógia* 4. <https://doi.org/10.21030/anyp.2019.4.3>
- Havas Péter 2001. A fenntarthatóság pedagógiai elemei. *Új Pedagógiai Szemle* 51(9): 3–15. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00052/2001-09-ta-Havas-Fenntarthatosag.html> (2025. június 10.)
- Pethő József 2011. Alakzat és jelentés. Az alakzatok stílus- és jelentésképző szerepe a szövegben. In: Kiss Gábor (szerk.) *Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához* 129. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Pethőné Nagy Csilla 2008. A befogadóközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanulási folyamat tervezése és szervezése. In: Elsässer Klaudia (szerk.) *Módszertani kézikönyv. Az irodalomkönyv 9–12. és az irodalomtankönyv a szakközépiskolák számára 9–12. című tankönyv családhoz*. Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. Eger. 82–190.
- Póczos Valéria 2019. Tanórai szemléltetés a prezentációkészítő alkalmazások és grafikus szoftverek képzőközpontú lehetőségeivel. In: Kárpáti Andrea (szerk.) *Vizuális kommunikáció az oktatásban*. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest. 56–85.
- Raáts Judit 2008. A kreatív írás gyakorlatai. *Anyanyelv-pedagógia* 3–4. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=128> (2025. június 16.)
- Schirm Anita 2020. Új szövegtípusok a nyelvtanításban - avagy hogyan szeretessük meg a nyelvtant a diákokkal? In: Istók Béla – Lőrincz Gábor – Lőrincz Julianna – Simon Szabolcs (szerk.) *Tankönyvkutatás – fordított tankönyvek – kétnyelvűség*. Selye János Egyetem. Komárom. 233–256.
- Takács Judit 2025. *Nagy sikerrel ért véget a XII. Kárpát-medencei anyanyelvtanítási verseny*. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem. Eger. <https://uni-eszterhazy.hu/cms/tartalom/megtekint/nagy-sikerrel-ert-veget-a-xii-karpat-medencei-anyanyelvtanitasi-verseny-> (2025. június 10.)
- Zs. Sejtés Györgyi. 2023. Anyanyelvi nevelés digitális eszközökkel. *Anyanyelv-pedagógia* 1. <https://doi.org/10.21030/anyp.2023.1.4>

- (1) A XII. Kárpát-medencei anyanyelvtanítási verseny felhívása. https://magyartanar.s3.mediacenter.hu/wp-content/uploads/2024/12/versenyfelhivas_2025.pdf (2025. június 20.)
- (2) Kerettanterv általános iskola 5–8. évfolyamára. https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8 (2025. június 13.)
- (3) Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyamára. https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf (2025. június 13.)
- (4) *Magyar nyelv* 10. Oktatási Hivatal 2021. Alföldi Nyomda Zrt. Debrecen. A 83–88. B 138–141.
- (5) Nemzeti alaptanterv. Magyar Közlöny 2020. évi 17. szám. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b6548a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes> (2025. június 17.)
- (6) Canva. https://www.canva.com/hu_hu/ (2025. június 13.)
- (7) LearningApps. <https://learningapps.org/> (2025. június 13.)
- (8) Mentimeter. <https://www.mentimeter.com/> (2025. június 13.)
- (9) Threads. <https://www.threads.com/> (2025. június 13.)

Luca Schauer

Teaching stylistic devices from the perspective of sustainable development

The topic of sustainable development is becoming an increasingly popular subject of research and education across Europe. Given its relevance and the importance of environmental awareness in education, it is advisable to integrate this theme into native language classes. Addressing topics that align with students' interests not only enhances motivation but also helps deepen the knowledge acquired during lessons and achieve better learning outcomes. Embedding sustainable development into first language education requires an interdisciplinary approach, which can be supported by everyday texts related to the topic. A separate section of the study addresses the relationship between conscious ICT use and the principles of sustainable development, as well as environmentally conscious possibilities for using ICT tools. It presents the pedagogical principles, objectives, structure, methods, work forms, tools, tasks, and illustrative texts of a native language class designed according to the RJR model (Preparation – Creating meaning – Reflection), focusing on rhetorical figures (enumeration, gradation, accumulation). The texts selected for the topic of sustainable development demonstrate that the use of stylistic devices is not limited to literary contexts. Beyond examples from current first-language textbooks, the analysis offers further suggestions and introduces digital tools, ICT applications, and related tasks that support sustainability pedagogy. The applied methodological strategies and procedures not only develop students' first-language competences and environmental awareness but also promote experience-based teaching and learning.

Kulcsszók: anyanyelv-pedagógia, alakzatok, fenntartható fejlődés pedagógiája, IKT-eszközök, szövegközpontú tanítás

Keywords: first language pedagogy, stylistic devices, sustainability pedagogy, ICT tools, text-centred teaching

Az írás szerzőjéről

Schauer Luca

Szegedi Tudományegyetem, Szeged, Magyarország

[schauer.luca2002\[kukac\]gmail.com](mailto:schauer.luca2002[kukac]gmail.com)

<https://orcid.org/0009-0007-1580-6292>